วัชรเฉทิกปรัชญาปารมิตาสูตร

หรือ

วชฺรเฉทิกา นาม ตฺริศติกา ปรชฺญาปารมิตา

ฉบับภาษาสันสกฤต

สำเร็จเมื่อเดือน ๑๐ ปีพุทธศักราช ๒๕๕๘

วชฺรเฉทิกา นาม ตฺริศติกา ปรชฺญาปารมิตา

◉ นโม ภควตฺยา อารฺยปฺรชฺญาปารมิตาไย ।

◉ เอวํ มยา ศฺรุตมฺ । เอกสฺมินฺ สมเย ภควานฺ ศฺราวสฺตฺยำ วิหรติ สม เชตวเน”นาถปีณฺฑทสฺยาราเม มหตา ภิกฺษุสํเฆนะ สารฺธํ ตฺรโยทศภิรฺภิกฺษุศไตะ สํพหุไลศฺจ โพธิสตฺตฺไวรฺมหาสตฺตฺไวะ । อถ ขลุ ภควานฺ ปูรฺวาหณกาลสมเย นิวาสย ปาตฺรจีวรมาทาย ศฺราวสฺตีมฺ มหานครีงฺ ปีณฺฑาย ปฺราวิกฺษตฺ । อถ ขลุ ภควานฺ ศฺราวสฺตีมฺ มหานครีงฺ ปีณฺฑาย จริตฺวา กฺฤตภกฺตกฺฤตยะ ปศฺจาทฺภกฺตปีณฺฑปาตปฺรติกฺรานฺตะ ปาตฺรจีวรํ ปฺรติศามย ปาเทา ปฺรกฺศาลย นฺยษีทตฺปรชฺญปฺต เอวาสเน ปรฺยํกมาภุชฺย ฤชุงฺ กายํ ปฺรณิธาย ปฺรติมุขีงฺ สฺมฤติมุปสฺถาปฺย । อถ ขลุ สํพหุลา ภิกฺษโว เยน ภควำสเตโนปสํกรามนฺ । อุปสํกฺรมฺย ภควตะ ปาเทา ศิโรภิรภิวนฺทย ภควนฺตํ ตฺริษฺปฺรทกฺษิณีกฺฤตฺย เอกานฺเต นฺยษีทนฺ ॥ ๑ ॥

◉ เตน ขลุ ปุน สมเยนายุษฺมาน สุภูติสฺตสฺยาเมว ปรฺษทิ สํนิปติโต”ภูตสํนิษณฺณะ । อถ ขลฺวายุษมานฺ สุภูติรุตฺถายาสนาเทกำสมนุตฺตราสนฺคํ กฺฤตวา ทกฺษิณํ ชานุมณฺฑลํ ปฺฤถิวฺยำ ปฺรติษฺฐาปฺย เยน ภควำสฺเตนาญฺชลึ ปฺรณมฺย ภควนฺตเมตทโวจตฺ-อาศฺจรฺยํ ภควานฺ ปรมาศฺจรฺยํ สุคต ยาวเทว ตถาคเตนารฺหตา สมฺยกฺสํพุทฺเธนะ โพธิสตฺตฺวา มหาสตฺตฺวา อนุปริคฺฤหีตาะ ปรเมณานุคฺรเหณ । อาศฺจรฺยํ ภควนฺ ยาวเทว ตถาคเตนารฺหตา สมฺยกฺสํพุทฺเธน โพธิสตฺตฺวา มหาสตฺตฺวาะ ปรีนฺทิตาะ ปรมยา ปรีนฺทนยา । ตัตฺกถํ ภควนฺ โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิเตน กุลปุตฺรน วา กุลทุหิตฺรา วา สฺถาตวฺยํ กถํ ปฺรติปัตฺตวฺยํ กถํ จิตฺตํ ปฺรคฺรหีตวฺยัม ?

⊙ เอวมุกฺเต ภควานายุษฺมนฺตํ สุภูติเมตทโวจตฺ-สาธุ สาธุ สุภูเต เอวเมตตฺสุภูเต เอวเมตทฺยถา วทสิ । อนุปริคฺฤหีตาสฺตถาคเตนะ โพธิสตฺตฺวา มหาสตฺตฺวาะ ปรเมณานุคฺรเหณ । ปรีทิตาสฺตถาคเตน โพธิสตฺตฺวา มหาสตฺตฺวาะ ปรมยา ปรีนฺทนยา । เตน หิ สุภูเต ศฺฤณุ สาธุ จ สุษฺฐุ จ มนสิ กุรุ ภาษิษฺเย"หํ เต-ยถา โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิเตน สฺถาตวยํ ยถา ปฺรติปตฺตวฺยํ ยถา จิตฺตํ ปฺรคฺรหีตวฺยมฺ। เอวํ ภควนฺ อิตฺยายุษฺยานฺ สุภูติรฺภควตะ ปฺรตฺยศเราษีตฺ ।। ๒ ।।

⊙ ภควานสฺไยตทโวจตฺ-อิห สุภูเต โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิเตไนว จิตฺตมุตฺปาทยิตวฺยํ-ยาวนฺตะ สุภุเต สตฺตวาะ สตฺตฺวธาเตา สตฺตฺวสํคฺรเหณ สํคฺฤหีตา อณฺฑชา วา ชรายุชา วา สํสฺเวทชา วา เอาปปาทุกา วา รูปิโณ วา อรูปิโณ วา สํชฺญิโน วา อสํชฺญิโน วา ไนวสํชฺญิโน นาสํชฺญิโน วา ยาวานฺ กศฺจิตฺสตฺตฺวธาตุะ ปฺรชฺญปฺยมานะ ปฺรชฺญปฺยฺเต เต จ มยฺา สรฺเว"นุปธิเศเษ นิรฺวาณธาเตา ปรินิรฺวาปยิตฺวฺยาะ । เอวมปริมาณานปิ สตฺตฺวานฺ ปรินิรฺวาปฺย น กศฺจิตฺสตฺตฺวะ ปรินิรฺวาปิโต ภวติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? สเจตฺสุภูเต โพธิสตฺตฺวสฺย สตฺตฺวสํชฺญา ปฺรวรฺเตต น ส โพธิสตฺตฺว อิติ วกฺตวฺยะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น ส สุภูเต โพธิสตฺตฺโว วกฺตวฺโย ยสฺย สตฺตฺวสํชฺญา ปฺรวรฺเตต ชีวสํชฺญา วา ปุทฺคลสํชฺญา วา ปฺรวรฺเตต ।। ๓ ।।

⊙ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภุเต น โพธิสตฺตฺเวน วสฺตุปฺรติษฺฐิเตน ทานํ ทาตวฺยมฺ น กฺวจิตฺปฺรติษฺฐิเตน ทานํ ทาตวฺยมฺ । น รูปปรติษฺฐิเตน ทานํ ทาตวยมฺ । นะ ศพฺทคนฺธรสสฺปฺรษฺฏวฺยธรฺเมษุ ปฺรติษฺฐิเตน ทานํ ทาตวยมฺ । เอวํ หิ สูภูเต โพธิสตฺตฺเวน มหาสตฺตฺเวน ทานํ ทาตวยํ ยถา น นิมิตฺตสํชฺญายามปิ ปฺรติติษฺเฐตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? ยะ สุภูเต โพธิสตฺตฺโว"ปฺรติษฺฐิโต ทานํ ททาติ ตสฺย สุภูเต ปุณฺยสฺกนฺธสฺย น สุกรํ ปฺรมาณามุทฺคฺรหีตุมฺ । ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต สุกรํ ปูรฺวสยํา ทิศิ อากาศสฺย ปฺรมาณมุทฺคฺรหีตุมฺ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ । ภควานาห-เอวํ ทกฺษิณปศฺจิโมตฺตราสุ อธ อูรฺธวํ ทิคฺวิทิกฺษุ สมนฺตาทฺทศสุ ทิกฺษุ สุกรมากาศสฺย ปฺรมาณมุทฺครหีตุมฺ? สุภูติราห-

โน หีทํ ภควนฺ । ภควานาห-เอวเมว สุภูเต โย โพธิสตฺตฺโว"ปฺรติษฺฐิโต ทานํ ททาติ ตสฺย สุภูเต ปุณฺยสฺกนฺธสฺย น สุกรํ ปฺรมาณมุทฺคฺรหีตุมฺ । เอวํ หิ สุภุเต โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิเตน ทานํ ทาตวฺยํ ยถา น นิมิตฺตสํชฺญายามปิ ปรติติษฺเฐตฺ ॥ ๔ ॥

⊙ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต ลกฺษณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ । น ลกฺษณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ। ตตฺกสฺย เหโตะ? ยา สา ภควนฺ ลกฺษณสํปตฺตถาคเตน ภาษิตา ไสวาลกฺษณสํปตฺ । เอวมุกฺเต ภควานายุษฺมนฺตํ สุภูติเมตทโวจตฺ ยาวตฺสุภูเต ลกฺษณสํปตฺ ตาวนฺมฺฤษา ยาวทลกฺษณสํปตฺ ตาวนฺน มฺฤเษติ หิ ลกฺษณาลกฺษณตสฺตถาคโต ทฺรษฺฏวยะ ॥ ๕ ॥

⊙ เอวมุกฺเต อายุษฺมานฺ สุภูติรฺภควนฺตเมตทโวจตฺ-อสฺติ ภควนฺ । เกจิตฺสตฺตฺวา ภวิษฺยนฺตยฺนาคเต"ธฺวนิ ปศฺจิเม กาเล ปศฺจิเม สมเย ปศฺจิมายำ ปญฺจศตฺยำ สทฺธรฺมวิปฺรโลกปกาเล । วรฺตมาเนเย อิเมษฺเววํรูเปษุ สูตฺรานฺตปเทษุ ภาษฺยมาเณษุ ภูตสํชฺญามุตฺปาทยิษฺยนฺติ । อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต ภวิษฺยนฺตฺยนาคเต"ธฺวนิ โพธิสตฺตฺวา มหาสตฺตฺวาะ ปศฺจิเม กาเล ปศฺจิเม สมเย ปศฺจิมายำ ปญฺจศตฺยำ สทฺธรฺมวิปฺรโลเป วรฺตมาเน คุณวนฺตะ ศีลวนฺตะ ปฺรชฺญาวนฺตศฺจะ ภวิษฺยนฺติ เย อิเมษฺเววํรูเปษุ สูตฺรานฺตปเทษุ ภาษฺยมาเณษุ ภูตสํชฺญามุตฺปาทยิษฺวนฺติ । น ขลุ ปุนสฺเต สุภูเต โพธิสตฺตฺวา มหาสตฺตฺวา เอกพุทฺธปรฺยฺปาสิตา ภวิษฺยนฺติ ไนกพุทฺธาวโรปิตกุศลมูลา ภวิษฺยนฺติ । อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต อเนกพุทฺธศตสหสฺรปรฺยุปาสิตา อเนกพุทฺธศตสหสฺราวโรปิตกุศลมูลาสฺเต โพธิสตฺตฺวา มหาสตฺตฺวา ภวิษฺยนฺติ เย อิเมษฺเววํรูเปษุ สูตฺรานฺตปเทษุ ภาษฺยมาเนษุ เอกจิตฺตปรฺสาทมปิ ปรติลปฺสฺยนฺเต । ชฺญาตาสฺเต สุภูเต ตคถาคเตน พุทฺธชฺญาเนน ทฺฤษฺตาสฺเต สุภูเต ตถาคเตน พุทฺธจกฺษุษา พุทฺธาสฺเต สุภูเต ตถาคเตน । สรฺเว เต สุภูเต อปฺรเมยมสํขเยยํ ปุณฺยสกนฺธํ ปฺรสวิษฺยนฺติ ปฺรติคฺรหีษยนฺติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น หิ สุภูเต เตษำ โพธิสตฺตฺวานำ

มหาสตฺตฺวานามาตฺมสํชฺญา ปฺรวรฺตเต น สตฺตฺวสํชฺญา น ชีวสํชฺญา น ปุทฺคลสํชฺญา ปฺรวรฺตเต । นาปิ เตษำ สุภูเต โพธิสตฺตฺวานำ มหาสตฺตฺวานำ ธรฺมสํชฺญา ปฺรวรฺตเต । เอวํ นาธรฺมสํชฺญา । นาปิ เตษำ สุภูเต สํชฺญา นาสํชฺญา ปฺรวรฺตเต । ตตฺกสฺย เหโตะ? สเจตฺสุภูเต เตษำ โพธิสตฺตฺวานำ มหาสตฺตฺวานำ ธรฺมสํชฺญา ปฺรวรฺตเต ส เอว เตษำมาตฺมคฺราโห ภเวตฺ สตฺตฺวคฺราโห ชีวคฺราหะ ปุทฺคลคฺราโห ภเวตฺ । สเจทฺธรฺมสํชฺญา ปฺรวรฺเตต ส เอว เตษำมาตฺมคฺราโห ภเวตฺ สตฺตฺวคฺราโห ชีวคฺราหะ ปุทฺคลคฺราห อิติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น ขลุ ปุนะ สุภูเต โพธิสตฺตฺเวน มหาสตฺตฺเวน ธรฺม อุทฺคฺรหีตวฺโย นาธรฺมะ । ตสฺมาทิยํ ตถาคเตน สํธาย วาคฺภาษิตา-โกโลปมํ ธรฺมปรฺยายมาชานทฺภิธรฺมา เอว ปฺรหาตวฺยาะ ปฺราเควาธรฺมา อิติ ॥ ๖ ॥

⊙ ปุนรปรํ ภควานายุษฺมนฺตํ สุภูติเมตทโวจตฺ-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต อสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตนานุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิริตฺยภิสํพุทฺธะ กศฺจิทฺวา ธรฺมตถาคเตน เทศิตะ? เอวมุกฺเต อายุษฺมานฺ สุภูติรฺภควนฺตเมตทโวจตฺ-ยถาหํ ภควนฺ ภควโต ภาษิตสฺยารฺถมาชานามิ นาสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน อนุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิริตฺยภิสํพุทฺธะ นาสฺติ ธรฺโม ยสฺตถาคเตน เทศิตะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? โย"เสา ตถาคเตน ธรฺโม"ภิสํพุทฺโธ เทศิโต วา อคฺราหฺยะ โส"นภิลปฺยะ । น ส ธรฺโม นาธรฺมะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? อสํสฺกฤตปฺรภาวิตา หฺยารฺยปุทฺคลาะ ॥ ๗ ॥

⊙ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต ยะ กศฺจิตฺกุลปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา อิมํ ตฺริสาหสฺรมหาสาหสฺรํ โลกธาตุํ สปฺตรตฺนปริปูรฺณํ กฺฤตฺวา ตถาคเตภฺโย"รฺหทฺภฺยะ สมฺยกฺสํพุทฺเธภฺโย ทานํ ททฺยาตฺ อปิ นุ ส กุลปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา ตโตนิทานํ พหุ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาตฺ । สุภูติราห-พหุ ภควนฺ พหุ สุคต ส กุลปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา ตโตนิทานํ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? โย"เสา ภควนฺ ปุณฺยสฺกนฺธสฺตถาคเตน ภาษิตะ อสฺกนฺธะ ส ตถาคเตน ภาษิตะ । ตสฺมาตฺตถาคโต ภาษเต-ปุณฺยสฺกนฺธะ ปุณฺยสฺกนฺธ อิติ । ภควานาห-ยศฺจ ขลุ ปุนะ สุภูเต กุลปุตฺ

โร วา กุลทุหิตา วา อิมํ ตริสาหสฺรมหาสาหสฺรํ โลกธาตุ สปฺตรตฺนปริปูรฺณํ กฺฤตฺวา ตถาคเตภฺโย"รฺหทฺภฺยะ สมฺยกฺสํพุทฺเธภฺโย ทานํ ทฺทฺยาตฺ ยศฺจ อิโต ธรฺมปรฺยายาทนฺตศศฺจตุษฺปาทิกามปิ คาถามุทฺคฺฤหฺย ปเรภฺโย วิสฺตเรณ เทศเยตฺ สํปฺรกาศเยตฺ อยเมว ตโตนิทานํ พหุตรํ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาทปฺรเมยสํขฺเยยมฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? อโตนิรฺชาตา หิ สุภูเต ตถาคตานามรฺหตำ สมฺยกฺสํพุทฺธานามนุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิะ อโตนิรฺชาตาศฺจ พุทฺธา ภควนฺตะ ตตฺกสฺย เหโตะ? พุทฺธธรฺมา พุทฺธธรฺมา อิติ สุภูเต อพุทฺธธรฺมศฺไจว เต ตถาคเตน ภาษิตาะ । เตโนจฺยนฺเต พุทฺธธรฺมา อิติ ॥ ๘॥

⊙ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต อปิ นุ สฺโรตอาปนฺนสฺไยวํ ภวติ-มยา สฺโรตอาปตฺติผลํ ปราปฺตมิติ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ । น สฺโรตอาปนฺนสฺไยวํ ภวติ-มยา สฺโรตปตฺติผลํ ปราปฺตมิติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น หิ ส ภควนฺ กํจิทฺธรฺมมาปนฺนะ เตโนจฺยเต สฺโรตปนฺน อิติ । น รูปมาปนฺโน น ศพฺทานฺ น คนฺธานฺ น รสานฺ น สฺปฺรษฺฏวฺยานฺ ธรฺมานาปนฺนะ । เตโนจฺยเต สฺโรตอาปนฺน อิติ । สเจทฺ ภควนฺ สฺโรตอาปนฺนสฺไยวํ ภเวตฺ-มยา สฺโรตอาปตฺติผลํ ปราปฺตมิติ ส เอว ตสฺยาตฺมคฺราโห ภเวตฺ สตฺตฺวคฺราโห ชีวคฺราหะ ปุทฺคลคฺราโห ภเวทิติ ॥

⊙ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต อปิ นุ สกฺฤทาคามิน เอวํ ภวติ-มยา สกฺฤทาคามิผลํ ปราปฺตมิติ? สุภูติราโห-โน หีทํ ภควนฺ । ส สกฺฤทาคามิน เอวํ ภวติ-มยา สกฺฤทาคามิผลํ ปราปฺตมิติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น หิ กศฺจิทฺธรฺโม ยะ สกฺฤทาคามิตฺวมาปนฺนะ । เตโนจฺยเต สกฺฤทาคามีติ ॥

ภวติ-มยานาคามิผลํ ปราปฺตมิติ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ । น อนาคามิน เอวํ ภวติ-มยา อนาคามิผลํ ปราปฺตมิติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น หิ ส ภควนฺ กศฺจิทฺธรฺโม โย"นาคามิตวมาปนฺนาธะ । เตโนจฺยเต อนาคามีติ ॥

◉ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต อปิ นุ อรฺหต เอวํ ภวติ-มยา อรฺหตฺตฺวํ ปราปฺตมิติ? สุภูติ ราโห-โน หีทํ ภควนฺ । นารฺหต เอวํ ภวติ-มยา อรฺหตฺตฺวํ ปราปฺตมิติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น หิ ส ภควนฺ กศฺจิทฺธรฺโม โย"รฺหนฺนาม । เตโนจฺยเต-อรฺหนฺนิติ । สเจทฺภควนฺ อรฺหต เอวํ ภเวตฺ-มยา อรฺหตฺตฺวํ ปราปฺตมิติ ส เอว ตสฺยาตฺมคฺราโห ภเวตฺ สตฺตฺวคฺราโห ชีวคฺราหะ ปุทฺคลคฺราโห ภเวตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? อหมสฺมิ ภควํสตถาคเตนารฺหตา สมฺยกฺสํพุทฺเธน อรณาวิหาริณามคฺรโย นิรฺทิษฺฏะ । อหมสฺมิ ภควนฺ อรฺหนฺ วีตราคะ । น จ เม ภควนฺเนวํ ภวติ-อรฺหนฺนสฺมฺยหํ วีตราค อิ ติ । สเจนฺมม ภควนฺเนวํ ภเวตฺ-มยา อรฺหตฺตฺวํ ปราปฺตมิติ น มำ ตถาคโต วฺยากริษฺยทรณาวิหา ริณามคฺรยะ สุภูติะ กุลปุตฺโรฺ น กฺวจิทฺวิหรติ เตโนจฺยเต อรณาวิหารี อรณาวิหารีติ ॥ ๙॥

◉ ภควานาห-ตฺตกึ มนฺยเส สุภูเต-อสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน ทีปํกรัสฺย ตถาคตสฺยารฺ หต-สมฺยกฺสํพุทฺธสฺยานฺติกาทุทฺคฺฤหีตะ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควานฺ । นาสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน ทีปํกรสฺย ตถาคตสฺยารฺหตะ สมฺยกฺสํพุทฺธสฺยานฺติกาทุทฺคฺฤหีตะ ॥

◉ ภควานาห-ยะ กศฺจิตฺสุภูเต โพธิสตฺตฺว เอวํ วเทตฺ-อหํ กฺเษตฺรวฺยูหานฺ นิษฺปาทยิษฺยามีติ ส วิตถํ วเทตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? กฺเษตฺรวฺยูหาะ กฺเษตฺรวฺยูหา อิติ สุภูเต อวฺยูหาสฺเต ตถาคเตน ภาษิตาะ । เตโนจฺยนฺเต กฺเษตฺรวฺยูหา อิติ । ตสฺมาตฺตรฺหิ สุภูเต โพธิสตฺเวน มหาสตฺเวน เอว มปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตวฺยํ ยนฺน กฺวจิตฺปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตวฺยมฺ । น รูปปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตวฺยํ น ศพฺทคนฺธรสสฺปฺรษฺฏวฺยธรฺมปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตวฺยมฺ । ตทฺยถาปิ นาม สุภูเต ปุรุโษ ภเวทฺเปตกาโย มหากาโย ยตฺตสฺไยวํ รูป อาตฺมภาวะ สฺยาตฺ ตทฺยถาปิ นาม สุเมรุะ ปรฺวตราชะ । ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต อปิ นุ มหานฺ ส อาตฺมภาโว ภเวตฺ? สุภูติราห-มหานฺ ส ภควานฺ มหานฺ สุคต ส อาตฺมภาโว ภเวตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? อาตฺมภาว อาตฺมภาว อิติ

ภควนฺ น ภาวะ ส ตถาคเตน ภาษิตะ । เตโนจฺยต อาตฺมภาว อิติ । น หิ ภควนฺ ส ภาโว นา ภาวะ । เตโนจฺยเต อาตฺมภาว อิติ ॥ ๑๐ ॥

⊙ ภควานาห-ตตฺกึง มนฺยเส สุภูเต-ยาวตฺโย คํคายํา มหานทยํา วาลุกาสฺตาวตฺย เอว คํคานทฺโย ภเวยุะ? ตาสุ ยา วาลุกาะ อปิ นุ ตา พหฺวโย ภเวยุะ? สุภูติราห-ตา เอว ตาวทฺภควนฺ พหฺวโย คํคานทฺโย ภเวยุะ ปฺราเคว ยาสฺตาสุ คํคานทีษุ วาลุกาะ । ภควานาห-อาโรจยามิ เต สุภูเต ปฺรติเวทยามิ เต । ยาวตฺยสฺตาสุ คํคานทีษุ วาลุกา ภเวยุสฺตาวโต โลกธาตูนฺ กศฺจิเทว สฺตรี วา ปุรุโษ วา สปฺตรตฺนปริปุรฺณํ กฺฤตฺวา ตถาคเตภฺโย"รฺหทฺภยะ สมฺยกฺสํพุทฺเธภฺโย ทานํ ททฺยาตฺ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต-อปิ นุ สา สฺตรี วา ปุรุโษ วา ตโตนิทานํ พหุ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาตฺ? สุภูติราห-พหุ ภควนฺ พหุ สุคต สฺตรี วา ปุรุโษ วา ตโตนิทานํ ปุนฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาทปฺรเมยมสํขฺเยยํ । ภควานาห-ยศฺจ ขลุ ปุนฺนะ สุภูเต สฺตรี วา ปุรุโษ วา ตาวโต โลกธาตูนฺ สปฺตรตฺนปริปูรฺณํ กฺฤตฺวา ตถาคเตภฺโย"รฺหทฺภยะ สมฺยกฺสํพุทฺเธภฺโย ทานํ ททฺยาตฺ ยศฺจ กุลปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา อิโต ธรฺมปรฺยายาทนฺตศศฺจตุษฺปาทิกามปิ คาถามุทฺคฺฤหฺย ปเรภฺโย เทศเยตฺ สํปฺรกาษเยตฺ อยเมว ตโตนิทานํ พหุตรํ ปุนฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาทปฺรเมยมสํขฺเยยมฺ ॥ ๑๑ ॥

⊙ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต ยสฺมินฺ ปฺฤถิวีปฺรเทเศ อิโต ธรฺมปรฺยายาทนฺตศศฺจตุษฺปาทิกามปิ คาถามุทฺคฺฤหฺย ภาษฺเยต วา สํปฺรกาศฺเยต วา ส ปฺฤถิวีปฺรเทศศฺไจตฺยภูโต ภเวตฺ สเทวมานุษาสุรสฺย โลกสฺย กะ ปุนรฺวาโท เย อิมํ ธรฺมปรฺยายํ สกลสมาปฺตํ ธารยิษฺยนฺติ วาจยิษฺยนฺติ ปรฺยวาปฺสยนฺติ ปเรภฺยศฺจ วิสฺตเรณ สํปฺรกาศยิษฺยนฺติ । ปรเมณ เต สุภูเต อาศฺจรฺเยณ สมนฺวาคตา ภวิษฺยนฺติ । ตสฺมึศฺจ สุภูเต ปฺฤถิวีปฺรเทเศ ศาสฺตา วิหรตฺยนฺยตรานฺยตโร วา วิชฺญคุรุสถานียะ ॥ ๑๒ ॥

⊙ เอวมุกฺเต อายุษฺมานฺ สุภูติรฺภควนฺตเมตทโวจตฺ-โกนาม อยํ ภควนฺ ธรฺมปรฺยายะ กถํ ไจนํ ธารยามิ? เอวมุกฺเต ภควานายุษฺมนฺตํ สุภูติเมตทโวจตฺ-ปฺรชฺญาปารมิตา นามายํ สุภูเต ธรฺมปรฺยายะ ฯ เอวํ ไจนํ ธารย ฯ ตตฺกสฺย เหโตะ? ไยว สุภูเต ปฺรชฺญาปารมิตา ตถาคเตน ภาษิตา ไสว อปารมิตา ตถาคเตน ภาษิตา ฯ เตโนจฺยเต ปฺรชฺญาปารมิเตติ ฯฯ

⊙ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต-อปิ นุ อสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน ภาษิตะ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ ฯ นาสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน ภาษิตาะ ฯฯ

⊙ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต-ยาวตฺ ตฺริสาหสฺรมหาสาหสฺเร โลกธาตฺเตา ปฺฤถิวีรชะ กจฺจิตฺ ตทฺพหุ ภเวตฺ? สุภูติราห-พหุ ภควนฺ พหุ สุคต ปฺฤถิวีรโช ภเวตฺ ฯ ตตฺกสฺย เหโตะ? ยตฺตทฺภควนฺ ปฺฤถิวีรชสฺตถาคเตน ภาษิตมฺ อรชสฺตทฺภควนฺตํสฺตถาคเตน ภิษิตํ ฯ เตโนจฺยเต ปฺฤถิวีรช อิติ ฯ โย"ปฺยเสา โลกธาตุสฺตถาคเตน ภาษิตะ อธาตุะ ส ตถาคเตน ภาษิตะ ฯ เตโนจฺยเต โลกธาตุริติ ฯฯ

⊙ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต ทฺวาตฺรึศนฺมหาปุรฺุษลกฺษไณสฺตถาคโต"รฺหนฺ สมฺยกฺสํพุทฺโธ ทฺรษฺฏวฺยะ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ ฯ ทฺวาตฺรึศนฺมหาปุรฺุษลกฺษไณสฺตถาคโต"รฺหนฺ สมฺยกฺสํพุทฺโธ ทฺรษฺฏวฺยะ ฯ ตตฺกสฺย เหโตะ? ยานิ หิ ตานิ ภควนฺ ทฺวาตฺรึศนฺมหาปุรฺุษลกฺษณานิ ตถาคเตน ภาษิตานิ อลกฺษณานิ ตานิ ภควํสฺตถาคเตน ภาษิตานิ ฯ เตโนจฺยนฺเต ทฺวาตฺรึศนฺมหาปุรุษลกฺษณานีติ ฯฯ

◉ ภควานาห-ยศฺจ ขลุ ปุนะ สุภูเต สฺตรี วา ปุรุโษ วา ทิเน ทิเน คํคานทีวาลุกาสมานาตฺมภา วานฺ ปริตฺยเชตฺ เอวํ ปริตฺยชนฺ คํคานทีวาลุกาสมานฺ กลฺปําสฺตานาตฺภาวานฺ ปริตฺยเชตฺ ยศฺจ อิโต ธรฺมปรฺยายทนฺตศฺจตุษฺปาทิกามปิ คาถามุทฺคฺฤหฺยปเรภฺโย เทศเยตฺ สํปฺรกาศเยตฺ อยเมวตโตนิทานํ พหุตรํ ปุนฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาทปฺรเมยมสํขฺเยยมฺ ॥ ๑๓ ॥

◉ อถ ขลฺวายุษฺมานฺ สุภูติธรฺมเวเคนาศฺรูณิ ปฺรมุญฺจตฺ । โส”ศฺรูณิ ปฺรมฺฤชฺย ภควนฺตเมตทโวจตฺ-อาศฺจรฺยํ ภควนฺ ปรมาศฺจรฺยํ สุคต ยาวทยํ ธรฺมปรฺยายสฺตถาคเตน ภาษิโต”คฺรยานสํปฺรสฺถิตานํา สตฺตฺวานามรฺถาย ศฺเรษฺฐยานสํปฺรสฺถิตานามรฺถาย ยโต เม ภควนฺ ชฺญานมุตฺปนฺนมฺ । นมยา ภควนฺ ชาตฺเววํรูโป ธรฺมปรฺยายะ ศฺรุตปูรวะ । ปรเมณ เต ภควนฺ อาศฺจรฺเยณ สมนฺวาคตาโพธิสตฺตฺวา ภาวิษฺยนฺติ เย อิห สูตฺเร ภาษฺยมาเณ ศฺรุตฺวา ภูตสํชฺญามุตฺปาทยิษฺยนฺติ । ตตฺกสฺยเหโตะ? ยา ไจษา ภควนฺ ภูตสํชฺญา ไสว อภูตสํชฺญา । ตสฺมาตฺตถาคโต ภาษเตภูตสํชฺญาภูตสํชฺเญติ ॥

◉ น มม ภควนฺ อาศฺจรฺยํ ยทหมิมํ ธรฺมปรฺยายํ ภาษฺยมาณมวกลฺปยามิ อธิมุจฺเย । เย"ปิ เตภควนฺ สตฺตฺวา ภวิษฺยนฺตฺยนฺอาคเต"ธฺวานิ ปศฺจิเม กาเล ปศฺจิเม สมเย ปศฺจิมายํา ปญฺจศตฺยําสทฺธรฺมวิปฺรโลเป วรฺตมาเน เย อิมํ ภควนฺ ธรฺมปรฺยายมุทฺคฺรหีษฺยนฺติ ธารยิษฺยนฺติ วาจยิษฺยนฺติปรฺยวาปฺสฺยนฺติ ปเรภฺยศฺจ วิสฺตเรณ สํปฺรกาศยิษฺยนฺติ เต ปรมาศฺจรฺเยณ สมนฺวาคตา ภวิษฺยนฺติ। อปิ ตุ ขลุ ปุนรฺภควนฺ น เตษามาตฺมสํชฺญา ปฺรวรฺติษฺยเต น สตฺตฺวสํชฺญา น ชีวสํชฺญา น ปุทฺคลสํชฺญา ปฺรวรฺติษฺยเต นาปิ เตษํา กาจิตฺสํชฺญา นาสํชฺญา ปฺรวรฺตเต । ตตฺกสฺย เหโตะ? ยาสา ภควนฺ อาตฺมสํชฺญา ไสวาสํชฺญา । ยา สตฺตฺวสํชฺญา ชีวสํชฺญา ปุทฺคลสํชฺญา ไสวาสํชฺญา ।ตตฺกสฺย เหโตะ? สรฺวสํชฺญาปคตา หิ พุทฺธ ภควนฺตะ ॥

◉ เอวมุกฺเต ภควานายุษฺมนฺตํ สุภูติเมตทโวจตฺ-เอวเมตตฺ สุภูเต เอวเมตตฺ । ปรมาศฺจรฺยสมนฺวาคตาสฺเต สตฺตฺวา ภวิษฺยนฺติ เย อิห สุภูเต สูตฺเร ภาษฺยมาเณ โนตฺรสิษฺยนฺติ น สํตฺรสิษฺยนฺติ น สํตฺราสมาปตฺสฺยนฺเต । ตตฺกสฺย เหโตะ? ปรมปารมิเตยํ สุภูเต ตถาคเตน ภาษิตา ยทุตาปารมิตา । ยำ จ สุภูเต ตถาคตะ ปรมปารมิตำ ภาษเต ตามปริมาณา อปิ พุทฺธา ภควนฺโต ภาษนฺเต । เตโนจฺยนฺเต ปรมปารมิเตติ ॥

◉ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต ยา ตถาคตสฺย กฺษานฺติปารมิตา ไสว อปารมิตา । ตตฺกสฺย เหโตะ? ยทา เม สุภูเต กลิราชา อํคปฺรตฺยํคมำสานฺยจฺไฉสีตฺ । นาสีนฺเม ตสฺมินฺ สมเย อาตฺมสํชฺญา วา สตฺตฺวสํชฺญา วา ชีวสํชฺญา วา ปุทฺคลสํชฺญา วา นาปิ เม กาจิตฺสํชฺญา วา อสํชฺญา วา พภูว । ตตฺกสฺย เหโตะ? สเจนฺเม สุภูเต ตสฺมินฺ สมเย อาตฺมสํชฺญา อภวิษฺยตฺ วฺยาปาทสํชฺญาปิ เม ตสฺมินฺ สมเย”ภวิษฺยตฺ । สเจตฺสตฺตฺวสํชฺญา ชีวสํชฺญา ปุทฺคลสํชฺญาภวิษฺยตฺ วฺยาปาทสํชฺญาปิ เม ตสฺมินฺ สมเย”ภวิษฺยตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? อภิชานามฺยหํ สุภูเต อตีเต”ธฺวนิ ปํญฺจ ชาติศตานิ ยทหํกฺษานฺติวาที ฤษิรภูวมฺ । ตตฺราปิ เม นาตฺมสํชฺญา พภูว น สตฺตฺวสํชฺญา น ชีวสํชฺญา น ปุทฺคลสํชฺญา พภูว । ตสฺมาตฺตรฺหิ สุภูเต โพธิสตฺตฺเวน มหาสตฺตฺเวน สรฺวสํชฺญา วิวรฺชยิตฺวา อนุตฺตรายำ สมฺยกฺสํโพเธา จิตฺตมุตฺปาทยิตวฺยมฺ । น รูปปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตวฺยมฺ น ศพฺทคนฺธรสสฺปฺรษฺฏวฺยธรฺมปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตฺวฺยมฺ น ธรฺมปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตวฺยมฺ นาธรฺมปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตฺวยมฺ น กฺวจิตฺปฺรติษฺฐิตํ จิตฺตมุตฺปาทยิตฺวยมฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? ยตฺปฺรติษฺฐิตํ ตเทวาปฺรติษฺฐิตมฺ । ตสฺมาเทว ตถาคโต ภาษเตอปฺรติษฺฐิเตน โพธิสตฺตฺเวน ทานํ ทาตวฺยมฺ । น รูปศพฺทคนฺธรสสฺปฺรศฺธรฺมปฺรติษฺฐิเตน ทานํ ทาตวฺยมฺ ॥

◉ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต โพธิสตฺตฺเวน เอวํรูโป ทานปริตฺยาคะ กรฺตวฺยะ สรฺวสตฺตวฺานามรฺถาย । ตตฺกสฺย เหโตะ? ยา ไจษา สุภูเต สตฺตฺวสํชฺญา ไสว อสํชฺญา । ย เอวํ เต สรฺวสตฺตฺวาสฺตถาค

เตน ภาษิตาสฺต เอว อสตฺตฺวาะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? ภูตวาที สุภูเต ตถาคตะ สตฺยวาที ตถาวาที อนนฺยถาวาที ตถาคตะ น วิตถวาที ตถาคตะ ॥

⊙ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต ยสฺตถาคเตน ธรฺโม"ภิสํพุทฺโธ เทศิโต นิธฺยาตะ น ตตฺร สตฺยํ น มฺฤษา । ตทฺยถาปิ นาม สุภูเต ปุรุโษ"นฺธการปฺรวิษฺโฏ น กึจิทปิ ปศฺเยตฺ เอวํ วสฺตุปติโต โพธิสตฺตฺโว ทฺรษฺฏวฺโย โย วสฺตุปติโต ทานํ ปริตฺยชติ । ตทฺยถาปิ นาม สุภูเต จกฺษุษฺมานฺ ปุรุษะ ปฺรภาตายำ ราตฺเรา สูรฺเย"ภฺยุทฺคเต นานาวิธานิ รูปาณิ ปศฺเยตฺ เอวมวสฺตุปติโต โพธิสตฺตฺโว ทฺรษฺฏวฺโย โย" วสฺตุปติโต ทานํ ปริตฺยชติ ॥

⊙ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต เย กุลปุตฺรา วา กุลทุหิตโร วา อิมํ ธรฺมปรฺยายมุทฺคฺรหีษฺยนฺติ ธารยิษฺยนฺติ วาจยิษฺยนฺติ ปรฺยวาปฺสฺยนฺติ ปเรภฺยศฺจ วิสฺตเรณ สํปฺรกาศยิษฺยนฺติ ชฺญาตาสฺเต สุภูเต ตถาคเตน พุทฺธชฺญาเนน ทฺฤษฺฏาสฺเต สุภูเต ตถาคเตน พุทฺธจกฺษุษา พุทธาสฺเต ตถาคเตน । สรฺเว เต สุภูเต สตฺตฺวา อปฺรเมยมสํขฺเยยํ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสวิษฺยนฺติ ปฺรติคฺรหีษฺยนฺติ ॥ ๑๔ ॥

⊙ ยศฺจ ขลุ ปุนะ สุภูเต สฺตรี วา ปุรุโษ วา ปูรฺวาหฺณกาลสมเย คํคานทีวาลุกาสมานาตฺมภาวานฺ ปริตฺยเชตฺ เอวํ มธฺยาหฺนกาลสมเย คํคานทีวาลุกาสมานาตฺมภาวานฺ ปริตฺยเชตฺ สายาหฺน กาลสมเย คํคานทีวาลุกาสมานาตฺมภาวานฺ ปริตฺยเชตฺ อเนน ปรฺยาเยณ พหูนิ กลฺปโกฏินิยุต ศตสหสฺราณฺยาตฺมภาวานฺ ปริตฺยเชตฺ ยศฺเจมํ ธรฺมปรฺยายํ ศฺรุตฺวา น ปฺรติกฺษิเปตฺ อยเมว ตโตนิทานํ พหุตรํ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาทปฺรเมยมสํขฺเยยมฺ กะ ปุนรฺวาโท โย ลิขิตฺวา อุทฺคฺฤหฺณียาทฺ ธารเยทฺวาจเยตฺปรฺยวาปฺนุยาตฺ ปเรภฺยศฺจ วิสฺตเรณ สํปฺรกาศเยตฺ ॥

⊙ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต อจินฺตฺโย"ตุลฺโย"ยํ ธรฺมปรฺยายะ ฯ อยํ จ สุภูเต ธรฺมปรฺยายสฺตถาคเตน ภาษิโต"ครฺยานสํปฺรสฺถิตานำ สตฺตฺวานามรฺถาย ศฺเรษฺฐยานสํปฺรสฺถิตานำ สตฺตฺวานามรฺถาย ฯ เย อิมํ ธรฺมปรฺยายมุทฺครฺหีษฺยนฺติ ธารยิษฺยนฺติ วาจยิษฺยนฺติ ปรฺยวาปฺสฺยนฺติ ปเรภฺยศฺจ วิสฺตเรณ สํปฺรกาศยิษฺยนฺติ ชฺญาตาสฺเต สุภูเต ตถาคเตน พุทฺธชฺญาเนน ทฺฤษฺตาสฺเต สุภูเต ตถาคเตน พุทฺธจกฺษุษา พุทฺธาสฺเต ตถาคเตน ฯ สรฺเว เต สุภูเต สตฺตฺวา อปฺรเมเยณ ปุณฺยสฺกนฺเธนำ สมนฺวาคตา ภวิษฺยนฺติ ฯ อจินฺตเยนาตุลฺเยนามาปฺเยนาปริมาเณน ปุณฺยสฺกนฺเธน สมนฺวาคตา ภวิษฺยนฺติ ฯ สรฺเว เต สุภูเต สตฺตฺวาะ สมําเศน โพธึ ธารฺยิษฺยนฺติ วจยิษฺยนฺติ ปรฺยวาปฺสฺยนฺติ ฯ ตตฺกสฺยะ เหโตะ? น หิ ศกฺยํ สุภูเต อยํ ธรฺมปรฺยาโย หีนาธิมุกฺติอไกะ สตฺตฺไวะ ศฺโรตุํ นาตฺมทฺฤษฺฏิไกรฺน สตฺตฺวทฺฤษฺฏิไกรฺน ชีวทฺฤษฺฏิไกรฺน ปุทฺคลทฺฤษฺฏิไกะ ฯ นาโพธิสตฺตฺวปฺรติชฺไญ สตฺตฺไวะ ศกฺยมยํ ธรฺมปรฺยายะ ศฺโรตุํ วา อุทฺครฺหีตุํ วา ธารยิตุํ วา วาจยิตุํ วา ปรฺยวาปฺตุํ วา ฯ เนทํ สฺถานํ วิทฺยเต ॥

⊙ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต ยตฺร ปฺฤถิวีปฺรเทเศ อิทํ สูตรํ ปฺรกาศยิษฺยเต ปูชนียะ ส ปฺฤถิวีปฺรเทโศ ภวิษฺยติ สเทวมานุษาสุรสฺย โลกสฺย ฯ วนฺทนียะ ปฺรทกฺษิณียศฺจ ส ปฺฤถิวีปฺรเทโศ ภวิษฺยติ ไจตฺย ภูตะ ส ปฺฤถิวีปฺรเทโศ ภวิษฺยติ ॥ ๑๕ ॥

⊙ อปิ ตุ เย เต สุภูเต กุลปุตฺรา วา กุลทุหิตโร วา อิมาเนวํรูปานฺ สูตฺรานฺตานุทฺครฺหีษฺยนฺติ ธารยิษฺยนฺติ วาจยิษฺยันฺติ ปรฺยวาปฺสฺยนฺติ โยนิศศฺจ มนสิกริษฺยนฺติ ปเรภฺยศฺจ วิสฺจเรณ สํปรฺกาศยิษฺยนฺติ เต ปริภูตา ภวิษฺยนฺติ สุปริภูตาศฺจ ภวิษฺยนฺติ ฯ ตตฺกสฺย เหโตะ? ยานิ จ เตษำ สุภูเต สตฺตฺวานำ เปารฺวชนฺมิกานฺยศฺภาริ กรฺมาณิ กฺฤตานฺยปายสํวรฺตนียานิ ทฺฤษฺฏ เอว ธรฺเม ปริภูตตยา ตานิ เปารฺวชนฺมิกานฺยศฺภานิ กรฺมาณิ กฺษปยิษฺยนฺติ พุทฺธโพธึ จานุปราปฺสฺยนฺติ ॥

⊙ อภิชานามฺยหํ สุภูเต อตีเต”ธฺวนฺยสํขฺเยไยะ กลฺไปรสํขฺเยยตไรรฺธีปํกรสฺย ตถาคตสฺยารฺหตะ สมฺยกฺสํพุทฺธสฺย ปเรณ ปรตเรณ จตุรศีติพุทฺธโกฏินิยุตศตสหสฺราณฺยภูวนฺ เย มยาราคิตาะ อาราคฺย น วิราคิตาะ । ยจฺจ มยา สุภูเต เต พุทฺธา ภควนฺต อาราคิตาะ อาราคฺย น วิราคิตาะ ยจฺจ ปศฺจิเม กาเล ปศฺจิเม สมเย ปศฺจิมายำ ปญฺจศตฺยำ สทฺธรฺมวิปฺรโลปกาเล วรฺตมาเน อิมาเนวํรูปานฺ สูตฺรานฺตานุทฺคฺรหีษฺยนฺติ ธารยิษฺยนฺติ วาจยิษฺยนฺติ ปรฺยวาปฺสฺยนฺติ ปเรภฺยศฺจ วิสฺตเรณ สํปฺรกาศยิษฺยนฺติ อสฺย ขลุ ปุนะ สุภูเต ปุณฺยสฺกนฺธสฺยานฺติกาทเสา เปารฺวกะ ปุณฺยสฺกนฺธะ ศตตมีมปิ กลำ โนไปติ สหสฺรตมีมปิ ศตสหสฺรตมีมปิ โกฏิมมิปิ โกฏิศตตมีมปิ โกฏิศตสหสฺรตมีมปิ โกฏินิยุตศตสหสฺรตมีมปิ । สํขฺยามปิ กลามปิ คณนามปิ อุปมามปิ อุปนิษทมปิ ยาวเทาปมฺยมปิ น กฺษมเต ॥

⊙ สเจตฺปุนฺนะ สุภูเต เตสํา กุลปุตฺรานํา กุลทุหิตฺฤาณํา วา อหํ ปุณฺยสฺกนฺธํ ภาเษยมฺ ยาวตฺเต กุลปุตฺรา วา กุลทุหิตาโร วา ตสฺมินฺ สมเย ปุณฺยสฺกนฺธํ ปรฺสวิษฺยนฺติ ปฺรติคฺรหีษฺยนฺติ อุนฺมาทํ สตฺตฺวา อนุปราปฺยุศฺจิตฺตวิกฺเษปํ วา คจฺเฉยฺะ । อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต อจินฺตโย"ตุลฺโย"ยํ ธรฺมปรฺยายสฺตถาคเตน ภาษิตะ । อสฺย อจินฺตฺย เอว วิปากะ ปฺรติกางกฺษิตวฺยะ ॥ ๑๖ ॥

⊙ อถ ขลฺวายุษฺมานฺ สุภูติรฺภควนฺตเมตทโวจตฺ-กถํ ภควนฺ โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิเตน สฺถาตวฺยมฺ กถํ ปฺรติปตฺตวฺยมฺ กถํ จิตฺตํ ปฺรคฺรหีตวฺยมฺ? ภควานาห-อิห สุภูเต โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิเตน เอวํ จิตฺตมุตฺปาทยิตฺวฺยมฺ-สรฺเว สตฺตฺวา มยา อนุปธิเศเษ นิรฺวาณธาเตา ปรินิรฺวาปยิตฺวฺยาะ । เอวํ ส สตฺตฺวานฺ ปรินิรฺวาปฺย น กศฺจิตฺสตฺตฺวะ ปรินิรฺวาปิโต ภวติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? สเจตฺสุภูเต โพธิสตฺตฺวสฺย สตฺตฺวสํชฺญา ปฺรวรฺเตต น ส โพธิสตฺตฺว อิติ วกฺตวฺยะ । ชีวสํชฺญา วา ยาวตฺปุทฺคลสํชฺญา วา ปฺรวรฺเตต น ส โพธิสตฺตฺว อิติ วกฺตวฺยะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? นาสฺติ สุภูเต ส กศฺจิทฺธรฺโม โย โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิโต นาม ॥

⊙ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต อสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน ทีปํกรสฺย ตถาคตสฺยานฺติกาทนุตฺตรํา สมฺยกฺสํโพธิมภิสํพุทฺธะ? เอวมุกฺเต อายุษฺมานฺ สุภูติรฺภควนฺตเมตทโวจตฺ-ยถาหํ ภควโต ภาษิตสฺ ยารฺถมาชานามิ นาสฺติ ส ภควนฺ กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน ทีปํกรสฺย ตถาคตสฺยารฺหตะ สมฺยกฺสํพุทฺธสฺยานฺติกาทนุตฺตรํา สมฺยกฺสํโพธิมภิสํพุทฺธะ । เอวมุกฺเต ภควานายุษฺมนฺตํ สุภูติ เมตทโวจตฺ-เอวเมตตฺสุภูเต เอวเมตตฺ । นาสฺติ สุภูเต ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน ทีปํกรสฺย ตถาคตสฺยารฺหตะ สมฺยกฺสํพุทฺธสฺยานฺติกาทนุตฺตรํา สมฺยกฺสํโพธิมภิสํพุทฺธะ । สเจตฺปุนะ สุภูเต กศฺจิทฺธรฺมสฺตถาคเตนาภิสํพุทฺโธ”ภวิษฺยตฺ น มํา ทีปํกรสฺตถาคโต วฺยากริษฺยตฺ-ภวิษฺยสิ ตฺวํ มาณว อนาคเต”ธฺวนิ ศากฺยมุนิรฺนาม ตถาคโต”รฺหนฺ สมฺยกฺสํพุทฺธ อิติ । ยสฺมาตฺตรฺหิ สุภูเต ตถาคเตนารฺหตา สมฺยกฺสํพุทฺเธน นาสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม โย”นุตฺตรํา สมฺยกฺสํโพธิมภิสํพุทฺธะ ตสฺ มาทหํ ทีปํกเรณ ตถาคเตน วฺยากฺฤต-ภวิษฺยสิ ตฺวํ มาณว อนาคเต”ธฺวนิ ศากฺยมุนิรฺนาม ตถาค โต”รฺหนฺ สมฺยกฺสํพุทฺธ । ตตฺกสฺย เหโตะ? ตถาคต อิติ สุภูเต ภูตตถาตายา เอตทธิวจนมฺ । ตถาคต อิติ สุภูเต อนุตฺปาทธรฺมตายา เอตทธิวจนมฺ । ตถาคต อิติ สุภูเต ธรฺโมจฺเฉทสฺไยตทธิว จนมฺ । ตถาคต อิติ สุภูเต อตฺยนฺตานุตฺปนฺนสฺไยตทธิวจนมฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? เอษ สุภูเต อนุตฺ ปาโท ยะ ปรมารฺถะ । ยะ กศฺจิตฺสุภูเต เอวํ วเทตฺ-ตถาคเตนารฺหตา สมฺยกฺสํพุทฺเธน อนุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิรภิสํพุทฺเธติ ส วิตถํ วเทตฺ । อภฺยาจกฺษีตะ มํา ส สุภูเต อสโตทฺคฺฤหีเตน । ตตฺกสฺ ยะ เหโตะ-? นาสฺติ สุภูเต ส กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตน อนุตฺตรํา สมฺยกฺสํโพธิมภิสํพุทฺธะ । ยศฺจ สุภูเต ตถาคเตน ธรฺโม”ภิสํพุทฺโธ เทษิโต วา ตตฺร น สตฺยํ น มฺฤษา । ตสฺมาตฺตถาคโต ภาษเต-สรฺวธรฺมา พุทฺธธรฺมา อิติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? สรฺวธรฺมา อิติ สุภูเต อธรฺมาสฺตถาคเตน ภาษิตาะ । ตสฺมาทฺจฺยนฺเต สรฺวธรฺมา พุทฺธธรฺมา อิติ ॥

⊙ ตทฺยถาปิ นาม สุภูเต ปุรุโษ ภเวทุเปตกาโย มหากายะ? อายุษฺมานฺ สุภูติราห - โย"เสา ภควํสฺตถาคเตน ปุรุโษ ภาษิต อุเปตกาโย มหากาย อิติ อกายะ ส ภควํสฺตถาคเตน ภาษิตะ । เตโนจฺยเต อุเปตกาโย มหากาย อิติ ॥

⊙ ภควานาห – เอวเมตตฺสุภูเต । โย โพธิสตฺตฺว เอวํ วเทตฺ-อหํ สตฺตฺวานฺ ปรินิรฺวาปยิษฺยามิติ น ส โพธิสตฺตฺว อิติ วกฺตวฺยะ । ตตฺกสฺยะ เหโตะ? อสฺติ สุภูเต ส กศฺจิทฺธรฺโม โย โพธิสตฺตฺโว นาม? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ । นาสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺโม โย โพธิสตฺตฺโว นาม । ภควานาห - สตฺตฺวาะ สตฺตฺวา อิติ สุภูเต อสตฺวาสฺเต ตถาคเตน ภาษิตาะ เตโนจฺยนฺเต สตฺตฺวา อิติ । ตสฺมาตฺตถาคโต ภาษเต-นิราตฺมานะ สรฺวธรฺมา นิรฺชีวา นิษฺโปษา นิษฺปุทฺคลาะ สรฺวธรฺมา อิติ ॥

⊙ ยะ สุภูเต โพธิสตฺตฺว เอวํ วะเทตฺ-อหํ กฺเษตฺรวฺยูหานฺนิษฺปาทยิษฺยามีติ ส วิตถํ วเทตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? กฺเษตฺรวฺยูหาะ กฺเษตฺรวฺยูหา อิติ สุภูเต อวฺยูหาสฺเต ตถาคเตน ภาษิตาะ । เตโนจฺยนฺเต กฺเษตฺรวฺยูหา อิติ ॥

⊙ ยะ สุภูเต โพธิสตฺตฺโว นิราตฺมาโน ธรฺมา นิราตฺมาโน ธรฺมา อิตฺยธิมุจฺยเต ตถาคเตนารฺหตา สมฺยกฺสํพุทฺเธน โพธิสตฺตฺโว มหาสตฺตฺว อิตฺยาขฺยาตะ ॥ ๑๗ ॥

⊙ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต-สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย มําสจกฺษุะ? สุภูติราห-เอวเมตทฺภควนฺ สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย มําสจกฺษุะ । ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย ทิวฺยํ จกฺษุะ? สุภูติราห เอวเมตทฺภควนฺ สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย ทิวฺยํ จกฺษุะ । ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย ปฺรชฺญาจกฺษุะ? สุภูติราห-เอวเมตทฺภควนฺ สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย

ปฺรชฺญาจกฺษุะ ฯ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย ธรฺมจกฺษุะ? สุภูติราห-เอว เมตทฺภควนฺ สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย ธรฺมจกฺษุะ ฯ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต สํวิทฺยเต ตถาคตสฺย พุทฺธจกฺษุะ? สุภูติราห-เอวเมตทฺภควนฺ สํวิทฺยเต ตถาคต พุทฺธจกฺษุะ ฯฯ

⊙ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต ยาวนฺตฺโย คังคายำ มหานทฺยำ วาลุกาะ อปิ นุ ตา วาลุกา สฺตถาคเตน ภาษิตาะ? สุภูติราห-เอวเมตทฺภควนฺ เอวเมตตฺ สุคต ฯ ภาษิตาสฺตถาคเตน วา ลุกาะ ฯ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต ยาวตฺโย คังคายำ มหานทฺยำ วาลุกาะ ตาวตฺย เอว คัง คานทฺโย ภเวยุะ ตาสุ วา วาลุกาะ ตาวนฺตสฺจ โลกธาตโว ภเวยุะ กจฺจิทฺภหวสฺเต โลกธาตโว ภเวยุะ? สุภูติราห-เอวเมตทฺภควนฺ เอวเมตตฺ สุคต ฯ พหวสฺเต โลกธาตโว ภเวยุะ ฯ ภควานาห-ยาวนฺตะ สุภูเต เตษุ โลกธาตุษุ สตฺตฺวาะ เตษามหํ นานาภาวำ จิตฺตธารำ ปฺรชานามิ ฯ ตตฺกสฺย เหโตะ? จิตฺตธารา จิตฺตธาเรติ สุภูเต อธาไรษา ตถาคเตน ภาษิตา เตโนจฺยเต จิตฺตธาเรติ ฯ ตตฺกสฺย เหโตะ อตีตํ สุภูเต จิตฺตํ โนปลภฺยเต ฯ อนาคตํ จิตฺตํ โนปลภฺยเต ฯ ปฺรตฺยุตฺปนฺนํ จิตฺตํ โนปลภฺยเต ฯฯ ๑๘ ฯฯ

⊙ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต ยะ กศฺจิตฺกุลปุตฺร วา กุลทุหิตา วา อิมํ ตฺริสาหสฺรมหาสาหสฺรํ โลกธาตุง สปฺตรตฺนปริปูรฺณํ กฺฤตฺวา ตถาคเตภฺโย”รฺหทฺภยะ สมฺยกฺสํพุทฺเธภฺโย ทานํ ทฺทยาตฺ อปิ นุ ส กุล ปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา ตโตนิทานํ พหุ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาตฺ? สุภูติราห–พหุ ภควนฺ พหุ สุคต ฯ ภควานาห-เอวเมตตฺสุภูเต เอวเมตตฺ ฯ พหุ ส กุลปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา ตโตนิทานํ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาทปฺรเมยมสํขฺเยยมฺ ฯ ตตฺกสฺย เหโตะ? ปุณฺยสฺกนฺธะ ปุณฺยสฺกนฺธ อิติ สุภู เต อสฺกนฺธะ ส ตถาคเตน ภาษิตะ ฯ เตโนจฺยเต ปุณฺยสฺกนฺธ อิติ ฯ สเจตฺ ปุนะ สุภูเต ปุณฺยสฺกนฺโธ”ภวิษฺยตฺ น ตถาคโต”ภาษิษฺยตฺ ปุณฺยสฺกนฺธะ ปุณฺยสฺกนฺธ อิติ ฯฯ ๑๙ ฯฯ

◉ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต รูปกายปริินิษฺปตฺตฺยา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ । น รูปกายปริินิษฺปตฺตฺยา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? รูปกายปริินิษฺปตฺตี รูปกายปริินิษฺปตฺตีริติ ภควนฺ อปริินิษฺปตฺติเรษา ตถาคเตน ภาษิตา । เตโนจฺยเต รูปกายปริินิษฺปตฺตีริติ ॥

◉ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต ลกฺษฺณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควานฺ । น ลกฺษฺณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? ไยษา ภควนฺ ลกฺษฺณสํปตฺตถาคเตน ภาษิตา อลกฺษฺณสํปเทษา ตถาคเตน ภาษิตา । เตโนจฺยเต ลกฺษณสํปทิติ ॥ ๒๐ ॥

◉ ภควานาห-ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต อปิ นุ ตถาคตสฺไยวํ ภวติ-มยา ธรฺโม เทศิต อิติ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ ตถาคตสฺไยวํ ภวติ-มยา ธรฺโม เทศิต อิติ । ภควานาห-ยะ สุภูเต เอวํ วเทตฺ-ตถาคเตน ธรฺโม เทศิต อิติ ส วิตถํ วเทตฺ । อภยาจกฺษีต มาง ส สุภูเต อสโตทฺคฤหีเตน । ตตฺกสฺย เหโตะ? ธรฺมเทศนา ธรฺมเทศเนติ สุภูเต นาสฺติ ส กัศฺจิทฺธรฺโม ธรฺมเทศนา นาโมปลภฺยเต ॥

◉ เอวมุกฺเต อายุษฺมานฺ สุภูติรฺภควนฺตเมตทโวจตฺ-อสฺติ ภควนฺ เกจิตฺสตฺตฺวา ภวิษฺยนฺตฺยนาคเต" ธฺวนิ ปศฺจิเม กาเล ปศฺจิเม สมเย ปศฺจิมายํา ปญฺจศตฺยํา สทฺธรฺมวิปฺรโลเป วรฺตมาเน ย อิมาเนวํรูปานฺ ธรฺมานฺ ศฺรุตฺวา อภิศฺรทฺธาสฺยนฺติ । ภควานาห-น เต สุภูเต สตฺตฺวา นาสตฺตฺวาะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? สตฺตฺวาะ สตฺตฺวา อิติ สุภูเต สรฺเว เต สุภูเต อสตฺตฺวาสฺตถาคเตน ภาษิตาะ । เตโนจฺยนฺเต สตฺตฺวา อิติ ॥ ๒๑ ॥

◉ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต-อปิ นุ อสฺติ ส กศฺจิทฺธรฺมะ ยสฺตถาคเตนานุตฺตรํา สมฺยกฺสํโพธิมภิสํพุทฺธะ? อายุษฺมานฺ สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ । นาสฺติ ส ภควนฺ กศฺจิทฺธรฺโม ยสฺตถาคเตนานุตฺ

ตรํา สมฺยกฺสํโพธิมภิสํพุทฺธะ । ภควานาห-เอวเมตตฺสุภูเต เอวเมตตฺ । อณุรปิ ตตฺร ธรฺโม น สํวิทฺยเต โนปลภฺยเต । เตโนจฺยเต อนุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิริติ ॥ ๒๒ ॥

⊙ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต สมะ ส ธรฺโม น ตตฺร กศฺจิทฺวิษมะ । เตโนจฺยเต อนุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิริติ । นิราตฺมตฺเวน นิะสตฺตฺวตฺเวน นีรฺชีวตฺเวน นิษฺปุทฺคลตฺเวน สมา สา อนุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิะ สรฺไวะ กุศไลรฺธรฺไมรภิสํพุธฺยเต । ตตฺกสฺย เหโตะ? กุศลา ธรฺมาะ กุศลา ธรฺมา อิติ สุภูเต อธรฺมาศฺไจว เต ตถาคเตน ภาษิตาะ । เตโนจฺยนฺเต กุศลา ธรฺมา อิติ ॥ ๒๓ ॥

⊙ ยสฺจ ขลุ ปุนะ สุภูเต สฺตรี วา ปุรุโษ วา ยาวนฺตสฺตฺริสาหสฺรมหาสาหสฺเร โลกธาเตา สุเมรวะ ปรฺวตราชานะ ตาวโต ราศีนฺ สปฺตานํา รตฺนานามภิสํหฺฤตฺย ตถาคเตภฺโย”รฺหทฺภยะ สมฺยกฺสํพุทฺเธภฺโย ทานํ ททฺยาตฺ ยศฺจ กุลปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา อิตะ ปฺรชฺญาปารมิตายา ธรฺมปรฺยายาทนฺตศฺจตุษฺปาทิกามปิ คาถามุทฺคฺฤหฺย ปเรภฺโย เทศเยตฺ อสฺย สุภูเต ปุณฺยสฺกนฺธสฺย อเสา เปารฺวกะ ปุณฺยสฺกนฺธะ ศตตมีมปิ กลํา โนไปติ ยาวทุปนิษทมปิ น กฺษมเต ॥ ๒๔ ॥

⊙ ตฺตกึ มนฺยเส สุภูเต-อปิ นุ ตถาคตสฺไยวํ ภวติ-มยา สตฺตฺวาะ ปริโมจิตา อิติ? น ขลุ ปุนะ สุภูเต เอวํ ทฺรษฺฏวฺยมฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? นาสฺติ สุภูเต กศฺจิสตฺตฺโว ยสฺตถาคเตน ปริโมจิตะ । ยทิ ปุนะ สุภูเต กศฺจิสตฺตฺโว”ภวิษฺยทฺยสฺตถาคเตน ปริโมจิตะ สฺยาตฺ ส เอว ตถาคตสฺยาตฺมคฺราโห” ภวิษฺยาตฺ สตฺตฺวคฺราโห ชีวคฺราหะ ปุทฺคลคฺราโห”ภวิษฺยาตฺ । อาตฺมคฺราห อิติ สุภูเต อคฺราห เอษ ตถาคเตน ภาษิตะ । ส จ พาลปฺฤถกฺชไนรฺทฺคฺฤหีตะ । พาลปฺฤถกฺชนา อิติ สุภูเต อชนา เอว เต ตถาคเตน ภาษิตาะ । เตโนจฺยนฺเต พาลปฺฤถกฺชนา อิติ ॥ ๒๕ ॥

⊙ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต-ลกฺษณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ । ยถาหํ ภควโต ภาษิตสฺยารฺถมาชานามิ น ลกฺษณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ । ภควานาห-สาธุ สาธุ สุภูเต เอวเมตตฺสุภูเต เอวเมตทฺยถา วทสิ । น ลกฺษณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ । ตตฺกสฺย เหโตะ? สเจตฺปุนะ สุภูเต ลกฺษณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺโย"ภวิษฺยตฺ ราชาปิ จกฺรวรฺตี ตถาคโต" ภวิษฺยตฺ । ตสฺมานฺน ลกฺษณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ । อายุษฺมานฺ สุภูติรฺภควนฺตเมตทโวจตฺ-ยถาหํ ภควโต ภาษิตยารฺถมาชานามิ น ลกฺษณสํปทา ตถาคโต ทฺรษฺฏวฺยะ ॥

⊙ อถ ขลุ ภควําสฺตสฺยํา เวลายามิเน คาเถ อภาษต-

เย มํา รูเปณ จาทรากฺษุรฺเย มํา โฆเษณ จานฺวาคุะ ।

มิถฺยาปฺรหาณปฺรสฺฤตา น มํา ทฺรกฺษฺยนฺติ เต ชนาะ ॥ ๑ ॥

ธรฺมโต พุทฺโธ ทฺรษฺฏวฺโย ธรฺมกายา หิ นายกาะ ।

ธรฺมตา จ น วิชฺเญยา น สา ศากฺยา วิชานิตุมฺ ॥ ๒ ॥ ॥ ๒๖ ॥

⊙ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต ลกฺษณสํปทา ตถาคเตน อนุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิรภิสํพุทธา? น ขลุ ปุนสฺเต สุภูเต เอวํ ทฺรษฺฏวฺยมฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น หิ สุภูเต ลกฺษณสํปทา ตถาคเตน อนุตฺตรา สมฺยกฺสํโพธิรภิสํพุทฺธา สฺยาตฺ । น ขลุ ปุนสฺเต สุภูเต กศฺจิเทวํ วเทตฺ-โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิไตะ กสฺยจิทฺธรฺมสฺย วินาศะ ปฺรชฺญาปฺตะ อุจฺเฉโท เวติ । น ขลุ ปุนสฺเต สุภูเต เอวํ ทฺรษฺฏวฺยมฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? น โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิไตะ กสฺยจิทฺธรฺมสฺย วินาศะ ปฺรชฺญาปฺโต โนจฺเฉทะ ॥ ๒๗ ॥

◉ ยศฺจ ขลุ ปุนะ สุภูเต กุลปุตฺโร วา กุละทุหิตา วา คังคานทีวาลุกาสมา มาม์ลโลกธาตุนฺ สปฺตรตฺนปริปูรฺณํ กฺฤตฺวา ตถาคเตภฺโย”รฺหทฺภยะ สมฺยกฺสํพุทฺเธภฺโย ทานํ ทฺทฺยาตฺ ยศฺจ โพธิสตฺตฺโว นิราตฺมเกษฺวนุตฺปตฺติเกษุ ธรฺเมษุ กฺษานฺตึ ปฺรติลภเต อยเมว ตโตนิทานํ พหุตรํ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสเวทปฺรเมยมสํขฺเยยมฺ । น ขลุ ปุนะ สุภูเต โพธิสตฺตฺเวน มหาสตฺตฺเวน ปุณฺยสฺกนฺธะ ปริคฺรหีตวฺยะ । อายุษฺมานฺ สุภูติราห-นนุ ภควนฺ โพธิสตฺตฺเวน ปุณฺยสฺกนฺธะ ปริคฺรหีตวฺยะ? ภควานาห-ปริคฺรหีตวฺยะ สุภูเต โน คฺรหีตวฺยะ । เตโนจฺยเต ปริคฺรหีตวฺย อิติ ॥ ๒๘ ॥

◉ อปิ ตุ ขลุ ปุนะ สุภูเต ยะ กศฺจิเทวํ วเทตฺ-ตถาคโต คจฺฉติ วา อาคจฺฉติ วา ติษฺฐติ วา นิษีทาติ วา ศยฺยํา วา กลฺปยติ น เม สุภูเต (ส) ภาษิตสฺยารฺถมาชานาติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? ตถาคต อิติ สุภูเต อุจฺยเต น กฺวจิทฺคโต นฺ กุตศฺจิทาคตะ । เตโนจฺยเต ตถาคโต”รฺหนฺ สมฺยกฺสํพุทฺธ อิติ ॥ ๒๙ ॥

◉ ยศฺจ ขลุ ปุนะ สุภูเต กุลปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา ยาวนฺติ ตฺริสาหสฺรมหาสาหสฺเร โลกธาเตา ปฺฤธิวีรชำสิ ตาวตำ โลกธาตูนาเมวํรูปํ มาษึ กุรฺยาตฺ ยาวเทวทสํขฺเยเยน วีรฺเยณ ตทฺยถาปี นาม ปรมาณุสํจยะ ตตฺกึ มนฺยเส สุภูเต-อปิ นุ พหุะ ส ปรมาณุสํจโย ภเวตฺ? สุภูติราห-เอวเมตทฺ ภควนฺ เอวเมตตฺสุคต । พหุะ ส ปรมาณุสํจโย ภเวตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ ? สเจทฺภควนฺ พหุะ ปรมาณุสํจโย”ภวิษฺยตฺ น ภควานาวกฺษฺยตฺ-ปรมาณุสํจย อิติ । ตตฺกสฺย เหโตะ? โย”เสา ภควนฺ ปรมาณุสํจยสฺตถาคเตน ภาษิตะ อสํจยะ ส ตถาคเตน ภาษิตะ । เตโนจฺยเต ปรมาณุสํจย อิติ । ยศฺจ ตถาคเตน ภาษิตสฺตฺริสาหสฺรมหาสาหสฺโร โลกธาตุริติ อธาตุะ ส ตถาคเตน ภาษิตะ । เตโนจฺยเต ตฺริสาหสฺรมหาสาหสฺโร โลกธาตุริติ । ตตฺกสฺย เหโตะ ? สเจทฺภควนฺ โลกธาตุรภ

วิษฺยตฺ ส เอว ปิณฺฑคฺราโห”ภวิษฺยตฺ । ยศฺไจว ปิณฺฑคฺราหสฺตถาคเตน ภาษิตะ อคฺราหะ ส ตถาคเตน ภาษิตะ । เตโนจฺยเต ปิณฺฑคฺราห อิติ । ภควานาห-ปิณฺฑคฺราหศฺไจว สุภูเต อวฺยวหาโร”นภิลาปฺยะ । น ส ธรฺโม นาธรฺมะ । ส จ พาลปฺฤถกฺชไนรุทฺคฺฤหีตะ ॥ ๓๐ ॥

◉ ตตฺกสฺย เหโตะ? โย หิ กศฺจิตฺสุภูเต เอวํ วเทตฺ-อาตฺมทฺฤษฺฏิสฺตถาคเตน ภาษิตา สตฺตฺวทฺฤษฺฏิรฺชีวทฺฤษฺฏิะ ปุทฺคลทฺฤษฺฏิสฺถาคเตน ภาษิตา อปิ นุ ส สุภูเต สมฺยคฺวทมาโน วเทตฺ? สุภูติราห-โน หีทํ ภควนฺ โน หีทํ สุคต น สมฺยคฺวทมาโน วเทตฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ? ยา สา ภควนฺ อาตฺมทฺฤษฺฏิสฺตถาคเตน ภาษิตา อทฺฤษฺฏิะ สา ตถาคเตน ภาษิตา । เตโนจฺยเต อาตฺมทฺฤษฺฏิริติ ॥

◉ ภควานาห-เอวํ หิ สุภูเต โพธิสตฺตฺวยานสํปฺรสฺถิเตน สรฺวธรฺมา ชฺญาตฺวฺยา ทฺรษฺฏวฺยา อธิโมกฺตวฺยาะ । ตถาจ ชฺญาตวฺยา ทฺรษฺฏวฺยา อธิโมกฺตวฺยาะ ยถา น ธรฺมสํชฺญายามปิ ปฺรตฺยุปติษฺเฐนฺนาธรฺมสํชฺญายามฺ । ตตฺกสฺย เหโตะ ธรฺมสํชฺญา ธรฺมสํชฺเญติ สุภูเต อสํชฺไญษา ตถาคเตน ภาษิตา । เตโนจฺยเต ธรฺมสํชฺเญติ ॥ ๓๑ ॥

◉ ยศฺจ ขลุ ปุนะ สุภูเต โพธิสตฺตฺโว มหาสตฺตฺโว”ปฺรเมยานสํขฺเยยำลโลกธาตูนฺ สปฺตรตฺนปริปูรฺณํ กฺฤตฺวา ตถาคเตภฺโย”รฺหทฺภยะ สมฺยกฺสํพุทฺเธภฺโย ทานํ ทฺทฺยาตฺ ยศฺจ กุลปุตฺโร วา กุลทุหิตา วา อิตะ ปฺรชฺญาปารมิตายา ธรฺมปรฺยายาทนฺตศศฺจตุษฺปาทิกามปิ คาถามุทฺคฺฤหฺย ธารเยทฺเทศเยทฺวาจเยตฺ ปรฺยวาปฺนุยาตฺ ปเรภฺยศฺจ วิสฺตเรณ สํปฺรกาศเยตฺ อยเมว ตโตนิทานํ พหุตรํ ปุณฺยสฺกนฺธํ ปฺรสุนุยาทปฺรเมยมสํขฺเยยมฺ । กถํ จ สํปฺรกาศเยตฺ? ตทฺยถากาเศ -

⦿ ตารกา ติมิรํ ทีโป มายาวศฺยาย พุธุทมฺ ।

สฺวปฺนํ จ วิทฺยุทภฺรํ จ เอวํ ทฺรษฺฏวฺย สํสกฺฤตมฺ ॥

ตถา ปฺรกาศเยตฺ เตโนจฺยเต สํปฺรกาศเยทิติ ॥

⦿ อิทมโวจทฺภควานฺ อาตฺตมนาะ । สฺถวีรสฺภูติสฺเต จ ภิกฺษุภิกฺษุณฺยุปาสโกปาสิกาสฺเต จ โพธิสตฺตฺวาะ สเทวมานุษาสุรคนฺธรฺวศฺจ โลโก ภควโต ภาษิตมภฺยนนฺทนฺนิติ ॥

।। อารฺยวชฺรเฉทิก ภควตี ปฺรชฺญาปารมิตา สมาปฺตา ।।

จบ

วัชรเฉทิกปรัชญาปารมิตาสูตร